Prof. Dr. Ayşegül Türedi Özen ile Seramik Sanatı Üzerine…

Söyleşi: Yrd. Doç. Dr. Elif EREN

PROF. DR. AYŞEGÜL TÜREDİ ÖZEN KİMDİR?

1961 yılında Amasya'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul'da tamamladı. 1985 yılında Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Anasanat Dalı'ndan mezun oldu. 1984 yılında Fransa Ecole Nationale D'art Decoratif de Limoges'da bir ay, 1988 yılında Amerika'da San Francisco State University, Seramik Bölümü'nde bir dönem ve 1989–1990 yıllarında California College of Arts and Crafts, Seramik Bölümü'nde iki dönem atölye çalışmaları yaptı. 1986 yılında Araştırma Görevlisi olarak Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü'nde göreve başladı. Aynı Üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 1992 yılında Yüksek Lisansını, 1994 yılında da Sanatta Yeterlik Programını tamamladı. 2003 Yılında profesör oldu. Yirmibir kişisel sergi açtı, birçok Ulusal ve Uluslararası sergiye katıldı. Alanına ilişkin yayınlanmış makaleleri ve iki kitabı bulunmaktadır. Yurtiçi ve yurtdışında birçok konferansta, söyleşide, atölye çalışmalarında da yer almıştır. Ulusal yarışmalardan ve çeşitli etkinliklerden yedi ödülü bulunan Ayşegül TÜREDİ ÖZEN, 2008 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümünden emekli oldu. Halen, kendi seramik atölyesinde sanat çalışmalarını ve çocuklara yönelik sanat eğitimini sürdürmektedir.

Prof. Dr. Ayşegül Türedi Özen ile Seramik Sanatı Üzerine…

İDİL: Seramik sanatına karşı ilginiz ilk ne zaman ve nasıl başladı?

Seramik sanatı ile buluşma hikâyenizi bizlerle paylaşır mısınız?

Ayşegül Türedi Özen: Belki oldukça klasik bir başlangıç olacak; İlkokul, ortaokul ve lisede yapmış olduğum derslerdeki sınırlı resim çalışmalarımı, öğretmenlerim beğeniyordu ve beni destekliyorlardı. Ancak o zamanlarda sanatla böylesine yakınlaşacağımı sonunda da bir seramik sanatçısı olabileceğimi hayal bile edemiyordum. Liseyi bitirdikten sonra güzel sanatlarla ilgili okulların, yetenek sınavlarına girmeye karar verdim. Bu konuda ailemin destekleri de sınırsızdı. 1980 yılında girdiğim gerek Mimar Sinan gerekse de Marmara Üniversitesi'nin yetenek sınavlarını kazandım.

Karar aşamasında Marmara Üniversitesi Seramik Bölümünü tercih ettim ve ikinci basamak sınavlarına hazırlanmaya başladım. Sınavın bu aşaması sözlü olarak yapılacaktı ve varsa eğer, bugüne değin sanat adına yapılmış çalışmalar getirilecekti. Resim çalışmalarım çoktu ancak hiç seramik çalışmam yoktu. Seramik götürmem şart değildi. O zamanki aklımla sanki seramiğe dair birşeyler götürsem iyi olur endişesini taşımış olmalıyım ki; çocuklukta kalan bilgilerimi kullanarak daha ilkokuldayken, tabak tencere yapıp evcilik oynadığımız türden çamurdan yaptığım çalışmaları anımsayarak, evimizin yakınındaki tren yolundan aldığım toprağı bir leğenin içinde suyla karıştırdım. Bu çamurdan insan ve hayvan figürleri yaptım ve kuruttum. Sınav günü bir kutu içine doldurduğum figürlerimi yol boyunca dikkatle taşıdım. Adaylar içeriye tek tek alınıyordu. Heyecanım doruktaydı. Sözlü sınavdan adayların herbiri farklı bir ruh ve yüz haliyle dışarıya çıkıyorlardı. Ağızlarından dökülen kelimeleri güçlükle anlamaya yorumlamaya çalışıyordum ki adım okundu. Salona elim kolum dolu girdim. İçeride kalabalık bir hoca topluluğu vardı. Hepsi U şeklinde düzenlenmiş bir masanın çevresinde oturuyorlardı. Resim çalışmalarımı masanın üzerine koydum. Ardından çamurdan figürlerimi… Ne yazık ki kutunun içinden çıkartırken farkettiğim bir inek figürümün ayağı kırılmıştı. Bir an tereddüt ettim. Ama olan olmuştu artık. Kırık bacaklı ineğimi de masanın üzerine dikkatlice yerleştirdim. İçimden de bacağı kırık olan inek figürünün benim sonum olacağını düşünüyordum. Jüri üyelerinden birisi diğer jüri üyelerinin dikkatini çekercesine

-Aaa bakın bu üç bacağının üzerinde ne de güzel denge de duruyor!

demesiyle şaşırmıştım. Bir başka jüri üyesi

-Peki bu kullandığın çamuru nereden buldun? dedi.

Anlattım. Sen her çamuru seramik çamurumu sanıyorsun diyerek gülüştüler. Aralarında bir şeyler konuştular. Sonra hocalardan birisi senin çalışmalarını çok beğendik bu sınavı kazandın. Şimdi sıra bizde, bundan böyle biz de sana seramiği öğreteceğiz Ayşegül… Geçmiş olsun. Kutluyoruz dediler. Okulumun sınav sonuçları listesinde bölümümü üçüncülükle kazandığımı görünce sevinçten havalara uçmuştum. Ve Seramikle ilk tanışmam da okulun öğrencisi olarak Eski adı Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu şimdiki adıyla Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik

Bölümünde başladı. Çok severek okuluma gittim. Dersler, stajlar ve doludizgin atölye çalışmalarıyla geçen yılların ardından 1984-1985 Öğretim yılında, bölümümden birincililikle mezun oldum.

İDİL: ”Ateşin toprağa hükmettiği sanat” olarak tanımladığınız seramiğin sizin için taşıdığı anlamları anlatır mısınız?

Ayşegül Türedi Özen: ”Ateşin toprağa hükmettiği sanat” seramik sanatını anlattığım bir makalemin başlığıdır. Bu makalede; Tarihsel süreci içinde toprağın suyun ve ateşin ahenkli uyumuyla; işgörüsü düşünülerek çömlek gibi bir obje ile başlayan serüveninin bir sanat eserine dönüşmesi arasında geçen süreç anlatılmıştır. Bugün seramik sanatının geldiği nokta oldukça önemlidir. Seramiğin bir sanat dalı olarak kabul görmesi kolay olmamış, ancak 20. yüzyılın başlarında ressam-sanatçıların malzeme olarak seramiği sanat eserine dönüştürmeleri sayesinde seramik sanatı sevilmiş, bilinmiş ve yaşatılmıştır. Bu çok önemli bir aşamadır. Toprağın suyla buluşması sonucunda oluşan çamurun, Sanatçısının elinde şekillenmesi ve ateşin hâkimiyetiyle son şeklini alan seramik, sanat eseri olur. 30 yıldır seramikle haşır neşir oluyorum. Seramiğin ana maddesi çamurun elimin içinde şekilden şekle girebilen olağanüstü tavrına bayılıyorum. Böylesine güzel bir başka malzeme yok yeryüzünde. Sonuçta ateşle birleştiğinde sonsuza kadar yaşayan bir hale gelişi de bir diğer olağanüstü durum. Bana sevinci, heyecanı, mutluluğu, sabrı ve üzüntüyü kısacası insana özgü ruh durumlarını aynı anda yaşatan seramiği çok seviyorum.

İDİL: Her sanatçının kendine has bir tarzı vardır. Tarzınız oluşurken etkilendiğiniz kültürler ya da sanatçılar oldu mu?

Ayşegül Türedi Özen: Haklısınız. Sanatla uğraşıyorsanız bu kaçınılmaz ve olmazsa olmaz bir durumdur. Her sanatçının kendisine özel, özgün tavrı, tarzı vardır. Bu kişiye özel bir imzadır, kişiliğinin dışa vurumudur. Sanatçıların tarzlarının oluşumunda yaşadığı çevresinin, ailesinin, toplumunun, yöresinin, toprağının, doğasının vb. etkenlerin yer aldığı, çok geniş bir yelpazede ele alınması gereken bir etkilenim süreci ve araçları

vardır. Sanatçının tarzı, çok kolayca ortaya çıkıveren bir oluşum değildir. Kısacası bu uzun soluklu süreçte elbetteki benim de etkilendiğim pek çok kültür ve sanatçı var. Özellikle Anadolu Topraklarında yaşamış kültürler beni çok heyecanlandırıyor, çok fazla etkiliyor. Sevdiğim sanatçılara gelince; Bu Soru oldukça sık sorulan sorulardan. Ben sanatçı denildiğinde tek bir alanla sınırlı kalmayıp çeşitli alanları çalışmalarında deneyen uygulayan sanatçılara hayranlık duyuyorum. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Melike Kurtiç Abasıyanık, Henri Matisse, Raoul Dufy, Georges Braque, Marc Chagall, Fernard Leger, Joan Miro, Pablo Picasso ve bir dahi sanatçı olan Leonardo da Vinci hemen aklıma geliverenler…

İDİL: Sergilerinizdeki temaları nasıl belirliyorsunuz? Temayı belirlerken nelerden etkilenirsiniz?

Ayşegül Türedi Özen: Sergiler, birikimlerimizin ortaya konulduğu ve paylaşıldığı yerler. Sergilerdeki temalı paylaşımın; insan iletişiminde ve görüş açılarını genişletmesinde çok önemli olduğunu düşünüyorum. Sergilerimdeki temalar, İçinde yaşadığım ortamdaki, tezatlıklar, doğa olayları, geçmişe dair hızla yitirilen unutulan değerler gibi beni etkileyen olaylar karşısında, kişisel etkilenmelerim sonucunda, kendiliğinden ortaya çıkıveriyor. Sergilerimde özellikle bir tema üzerinde yoğunlaşıyorum. İzleyenleri düşünmeye, sormaya, sorgulamaya yönlendirebilmeyi istiyorum. Örneğin Konusu evler, ağaçlar ve kuşlar olan sergimde geleceğimizi sorgulamamız gerekliğine göndermeler yapmıştım. Kuşların iki veya üç boyutlu görüntüleriyle, yaşam serüvenimizi anlattığım sergimde ise insan yaşamını doğum ve ölüm arasındaki süreci, kuşların diliyle anlatmaya çalışmıştım.

Son dönemlerde, sergi sonunda da satın alınan işlerimden elde ettiğim gelirin bir kısmıyla ağaç dikilmesine katkıda bulunmaya özen göstermeye başladım. Yani sergilerin sadece bir sergi olmasından ziyade çevresine de katkılarının olması gerekliliğine inanıyorum. Bundan sonraki hedeflerim daha farklı olacak. Düşünce aşamasında olan birçok yeni fikirle, yeni sergilerimi gerçekleştirmeyi planlıyorum.

İDİL: Temalarınızdaki kavramları biçime dönüştürme sürecinden biraz bahseder misiniz?

Ayşegül Türedi Özen: Temaların oluşum süreci en uzun ve zor olan süreçtir. Bu süreç, yoğun bir biçimde düşündüğüm ve sürekli olarak eskiz çizdiğim, çevreme daha dikkatle baktığım bir dönemdir. Her an notlar alır ve her gün sergimi ve temayı yaşarım. Bilginin toplanma yoğunlaşma aşamasıdır bu. Atölyeye girdikten sonraki süreçte ise; çok daha hızlı ve seri bir biçimde çalışırım. Çamur şekillendirme, sır ve pişirim aşamalarında ise oldukça sabırlı olmam gerektiğini bilirim. Kuruma, pişirme aşamalarındaki zorunlu bekleme süreleri seramiğin olmazsa olmaz halleri. Bazen bu bekleme süreleri beni yoruyor. Hemen sonucu görmek isteğim ağır basıyor.

İDİL: Ziyaretleriniz, söyleşileriniz ve konferanslarınızla tanıtımına katkıda bulunmaya çalıştığınız Eskişehir'in çömlekçi köyü Sorkun'un çömlekçiliğinden kısaca söz eder misiniz?

Ayşegül Türedi Özen: Öğrenciliğim ve eğitimciliğim sırasında Hocam Prof. Güngör Güner'in izinden giderek, yaklaşık 10 yıllık bir araştırma sürecinde Anadolu'da ayakta kalmaya çalışan bir avuç çömlekçi ile sohbet etme ve belgeleme sansını yakalayabilmiştim. Eğitimciliğim sürecinde de bir akademisyene çok önemli görevler ve sorumluluklar düştüğünü biliyordum. Bu amaçla, seramik kültür ve tarihimizin oldukça önemli bir parçası olan çömlekçilik mesleğinin tanıtılmasına ve de özellikle seramik temel sanat eğitimi derslerimin içinde tornada şekillendirme yöntemlerini öğretmeye özen göstermiştim. Daha sonraları ders programımıza eklenen tornada şekillendirme yöntemlerine ilişkin ders-derslerde de çömlekçi tornasında yapılan en bilindik çömlek formlarının bir sanat eserine nasıl dönüştürülebileceği konusunda tartışma ortamları yaratmaya çalıştım. Bu çabaları destekleyen ve çok yaralı olan etkinliklerden biri de çömlekçi merkezlerine yaptığım gezilerim oldu.

Bunlardan biride, Eskişehir Anadolu Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladığımda ziyaret ettiğim yer Sorkun oldu. Eskişehir ilinin Mihalıççık ilçesine bağlı Sorkun, Sündiken dağlarının kuzey yamacına yerleşmiş çok şirin bir çömlekçi köyü. Değişik zamanlardaki ziyaretlerim, sayısız söyleşilerim ve konferanslarımla tanıtımına katkıda bulunmaya çalıştığım, Eskişehir'in çömlekçi köyü Sorkun'un çömleğinin çok özel olduğunu düşünüyorum. Bugün birçok yerdeki çömlekçiler bir bir kapanırken 2012 de Sorkun da hala birçok hanede bu geleneksel sanatın sürdürülüyor olması sevindiricidir. Hem de atadan kalma yöntemlerle. Bunca gelişmeye ve teknolojiye rağmen bu köyde çömlekçiğin yaşatılıyor olmasını çok değerli buluyorum. Son dönem çalışmalarımda Sorkun çömleklerini seramik çalışmalarımla birleştirerek ele alıyorum. Bu yaklaşımım Sorkun'lu çömlekçi kadınların, emeklerinin önünde, bir saygı duruş niteliğindedir.

İDİL: "Boncuk kuşları" adını verdiğiniz 20. kişisel serginizde, konusu ve kullandığınız çamur çeşidi ne olursa olsun amacınızın, 50. yaşınızda yeniden çocukluğunuza dönmek çocuklar kadar içten çocuklar kadar samimi seramikler yapabilmek olduğunu belirtmişsiniz. Eserlerinizin çocuklarınki kadar özgür, sınırlardan uzak, herkesin kendinden bir şeyler bulduğu ve yakın hissettiği eserler şeklinde olacağını mı ifade ettiniz?

Ayşegül Türedi Özen: Açıkcası burada vurgulamak istediğim şey çocuğun bende bıraktığı izdir. Çocuk benim için saflığın, temizliğin, duruluğun, yalınlığın, sadeliğin, yapmacıksız olanın, içtenliğin, samimiyetin, sevginin ve kısacası doğallığın tanımıdır. Sizin vurguladığınız tanımlarda çok güzel. Çok beğendim. Teşekkür ederim.

İDİL: Serginizi izleyen çocuklarla da yakından ilgileniyor, onları seramik sanatı hakkında bilgilendiriyorsunuz. Bir sanatçı olarak, yeni nesle seramik sanatını sevdirmek ve sanatla ilgili bir bakış açısı kazandırabilmek ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

Ayşegül Türedi Özen: Çocukların, sergilerimi gezmelerinden dolayı çok mutlu olduğumu belirtmek istiyorum. Onlardan gelen her türlü soruyu büyük bir zevkle yanıtlıyorum. Bazı çocukların sergiye gelmeden önce internetten araştırmalar yaparak geldiklerine tanık oldum. Artık ne yaptığını bilen soran, araştıran bir gençliğin geleceğini görmek çok mutluluk verici.

2008 Yılında Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümündeki Öğretim Üyeliği görevimden kendi isteğimle emekli oldum. Aynı yıl hayalimdeki Çamurla Oyun isimli seramik atölyemi kurdum. Bu atölyede sanat çalışmalarımı sürdürmek ve bunun yanı sıra ilköğretim çağındaki çocuklarla da çalışmak istiyordum. Seramiği öğretirken sevdirmek, eğlendirmek ve çocukların mutlu olabildiğini görmek en büyük idealimdi. Bu düşüncelerimi, ideallerimi paylaştığım çok değerli arkadaşlarım, biricik varlıkları olan çocuklarını bana emanet ettiler. 2008 yılının Ekim ayı sonlarına doğru, ilk derslerime başladım. Sevgili miniklerimin coşkulu, heyecanlı tavırları ve konuşmaları beni daha da coşturdu ve heyecanlandırdı. Minik elleri, minik parmakları arasında şekilden şekle giren çamuru çok sevdiler. Diledikleri gibi gülerek, eğlenerek, çamurdan oyuncaklarını yaptılar. 2009 yılında altı öğrencimin yer aldığı karma sergimizde, anne-baba ve arkadaşlarının katılımıyla ÇAMURLA OYUN'umuzda yaşadığımız tüm güzelliklerimizi paylaştık. Bilecik-Bozüyük Terra Mola'da gerçekleşen sergimizde, sevgili miniklerim, aynı zamanda bir seramik-çömlek işletmesini ziyaret etme şansını da yakaladılar. Seramiğin, adım adım yapım aşamalarına tanık oldular. Bu güzel mekânda da doyasıya eğlendiler.

Her geçen yıl giderek artan bir hızla okul-dershane-kurs üçgeninde koşuşturup duran sevgili çocuklarım, fırsat yaratıp bir dinlenme molası verdiklerinde, atölyeme geldiler. Büyük bir sevgiyle çalıştılar, çalıştılar. Bu

kez sergi açma talebi onlardan geldi. Eskişehir'de sergi açmak isteğinde bulundular. Ben de bu isteklerini tüm kalbimle destekledim ve sıvadım kollarımı, girişti sergi hazırlıklarına. Sponsorluğumuzu Yamaç Madencilik üstlendi. Anneler, babalar, sevgili miniklerim, eşim ve çocuklarım seferber oldular. Onlarda beni her anlamda destekllediler. Bu türden etkinliklerin iyi bir ekip çalışması olduğunu belirtmek isterim.

İkinci sergimizi de; 2011 yılında Tepebaşı Belediyesi Sanat Evi'nde gerçekleştirdik. Oniki sevgili çocuğumun hayal dünyalarını ve el becerilerini ortaya koydukları iki ve üç boyutlu seramik çalışmalarının ve çalışırken nasıl mutlu olduklarını belgeleyen fotoğraflarının yer aldığı bir sergi oldu.

Tüm bu uğraşların ardında verilmeye çalışılan; seramik aracılığıyla sanata bir bakış açısı oluşturmak, yakınlaştırmak çabasıdır. Bu türden çabalara, ne kadar küçük yaşlarda başlanırsa yaşam boyunca elde edilecek başarıların da o denli büyük olacağı inancındayım.

Elleri çamura bulaşan bu çocuklarımızın, kendilerine, ailelerine, sosyal çevrelerine bu bağlamda da sanata bakış açılarına olumlu türden katkılarının neler neler olacağını gelecek günlerde hep birlikte göreceğiz. Hangi mesleğe gönül verirlerse versinler; çamurla küçük yaşlarında başlayan bu güzel oyunu bir ömür boyu sürdürebilmeleridir...

İDİL: Anadolu Üniversitesi'nde uzun yıllar öğrenciler yetiştirdikten sonra çalışmalarınıza kendi atölyenizde devam ediyor ve bu sene 31. sanat yılınızı kutluyorsunuz. Seramik sanatı eğitimine yeni başlayanlar için tavsiyeleriniz nelerdir?

Ayşegül Türedi Özen: Öncelikle araştırmacı, istekli, sabırlı ve çalışkan olmalarını öneriyorum. Yılmadan, sıkılmadan azimli olmalarını tavsiye ediyorum.

"Sevgili gençler Öncelikle kendinizi çok iyi tanıyınız kendinizi tek yönlü geliştirmeyiniz. ve sevdiğiniz çeşitli etkinliklerde yer alınız. Bilgi

dağarcığınızı doldurunuz. Seramikçi olmanın özüne baktığınız da sizi çok özgür ve mutlu eden bir malzemeyle çalışıyorsunuz. Belki hobi için başka şeylere yönelmenize bile gerek yok. Deyim yerindeyse ve çoğunluğun görüşüne göre çok güzel bir mesleğiniz olacak. Hobi gibi bir mesleğiniz var diyecekler. Evet bu düşünceye katılmamak elde değil. Yöresel farklılıkları taşıyan formlardan haberdar, geleneklerine, kültürüne ve değerlerinize saygılı olunuz, geçmişinize sahip çıkınız ve tüm bu güzellikleri geleceğine taşımasını biliniz. Kısacası koruyan ve yaşatan genç nesillerden olunuz. Böylesine çeşit, renk, doku zenginliğine sahip olan bir ülkenin bu çok değerli mirasına sahip çıkınız" demek istiyorum.

Bu zevkli röportaj için çok çok teşekkür ediyorum. Tüm okuyuculara, hangi türünden olursa olsun sanatla iç içe geçen kısacası bütünleşen bir ömür diliyorum.

İDİL: Keyifli röportaj için biz de size teşekkür ederiz…